

O priimku *Orožen*

MARKO SNOJ

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Novi trg 4,
SI 1000 Ljubljana, marko.snoj@zrc-sazu.si

V slovenščini imamo precejšnje število priimkov, ki izvirajo iz pridevnikov s pripomo -*an*. Večina je nastala neposredno iz pridevnikov, kot npr. *Brumen* (iz *brumen* ‘pobožen’), *Čuden*, *Dobrovoljen*, *Hladen*, *Lačen*, *Majcen*, *Majhen*, *Okoren*, *Ošaben*, *Pokoren*, *Poplašen*, *Prešeren*, *Reven*, *Žejen*. Ti priimki kažejo na lastnostne posebnosti njihovih prvih nosilcev. Priimek *Orožen* pa se od teh utegne razlikovati po tem, da se je posamostaljenje iz pridevnika *orožen* z etimološkim pomenom ‘nanašajoč se na orožje’, ki se je v starejšem slovenskem jeziku razvil v ‘oborožen’, morda izvršilo že pred nastankom lastnega imena. V Kastelec-Vorenčevem slovarju z začetka 18. stoletja namreč pod iztočnico *succenturiatus* beremo *orošin na meifti tega šmankaniga šholnerja*. Srednjeveško-latinski izraz *succenturiatus* pomeni ‘vojak v zaledju, ki nadomesti ubitega ali ranjenega vojaka na bojni črti’. Prvi nosilec priimka *Orožen* (priimek ima v Republiki Sloveniji danes 49 nosilcev, največ v Zasavski in Posavski regiji) je bil torej poimenovan po tem, da je bil oborožen. Težko pa ugotovimo, ali je bil oborožen zaradi kake mirnodobne službe ali je bil vojak v zaledju, ki naj bi ali morda celo je nadomestil ubitega ali ranjenega vojaka. Podobno semantično motivacijo zasledimo še v priimkih, ki so nastali s polastnoimenjenjem prevzetih besed s pomenom ‘vojak’. Iz izposojenke iz italijanščine imamo priimek *Soldat* s pisno različico *Sovdat*, iz izposojenke iz nemščine priimek *Žolnir* in iz izposojenke iz madžarščine priimek *Katona* z različico *Katan* in tvorjenko *Katanec*.

Ta etimološka razlaga naslovnega priimka je fonetično, morfološko in motivacijsko neoporečna ter torej zelo verjetna. Manjka ji le zgodovinski del, ki bi jo utrdil z ustreznimi starejšimi zapisi. Ti bi namreč razlago potrdili ali pa nagnili tehtnico verjetnosti v smer, ki jo je nakazalo več slovenskih jezikoslovcev, ko so imeli obravnavani priimek za različico podobno glasečega se priimka *Oražem*. Ta izvira iz bavarske izreke svetniškega imena *Erazem*, ki je grškega izvora. V tem primeru bi bilo treba utemeljeno odgovoriti na težko in doslej nezastavljeno vprašanje, zakaj in kako je na dolenski narečni ploskvi iz (naglašene) korenškega *a* nastal *o*, in na nekaj lažje, kako je iz izglasnega *-m* nastal *-n*.